

dor megalapította növényföldrajz, a legelőször Drude által átgondolt növényéletmódtan (ökológia) voltak azok a lépcsők, melyeken át a botanika a szociológiához jutott el. «Az egyén hátterbe szorult, szerepe egészen összezsugorodott. Helyette előtérbe lépett a tömeg és a determinált tömegjelenség. Az egyén csak mint a tömeg egy atomja, mint tömegoldalrész szerepel, legfontosabb tevékenysége a társulás.» Rapaics a növénytan kutatásnak ilyen fejlődését kapcsolatba hozza az emberi társadalom fejlődésével, tömegmozgalmaival, világnézetének fokozatos megváltozásával és átalakulásával. Széles látókörű elgondolásai igen nagy olvasottságról tanuskodnak, gondolatainak közlése pedig elsőrangú írói készségről. Rapaics egyik nagy erőssége, ahogyan mondanivalóhoz a háttért meg tudja festeni, ahogy egy-egy jelenséget, irányt a maga korába beilleszt. Talán túl is ló itt-ott a célon. Mikor Linnét és XIV. Lajost, mint két nagy rendcsinálót állítja egymás mellé, vagy amikor Lamarckról és St. Hilaire-ról, mint a XIX. század kispolgári kapitalizmusának előharcosairól szól, kétkedést fog kelteni, de viszont minden eredetisége mellett is figyelemre méltó az a párhuzama, melyet a renaissancekori festmények háttérének fokozatos megelevenedése, a tájkép főleg növényi elemeinek felfedezése és a természetszemlélet fejlődése között von. «A festőnek meg a botanikusnak a természetszemlélete, a tájképszemlélete azonos elemekre visszavezethető és mindkettő a maga kora általános természetszemléletének határáig lát és természetesít.» Messze vezetne, ha Rapaics könyvének számos élvezetes fejezetéről itt részletesen beszámolnék; de akit érdekelnek a növények nagy társadalmának jelenségei, törvényszerűségei, aki észrevette «A társulás» hajlamát a növényekben is és szeretettel közeledett ezekhez a «Néma élettársak»-hoz, aki látta a «Hinár birodalmá»-t a Balatonban vagy feltűnt neki a zuzmók, mohok «Előnyomulása sziklaországba», vagy megállt az «Élet temetője», a tenger mellett és tanuja volt «Az örök visszatérés»-nek, az nagy élvezettel fogja Rapaics könyvét forgatni. Sokan vannak, kiket a latin nevekkal és terminus technikusokkal hemzszegő középiskolai, életlen növénytan megriasztott. Nekik ajánlom elsősorban ezt a könyvet; a növények társadalmának emberi ba-

jainkat, küzdelmeinket és diadalainkat példázó, némaságukban is beszédes tagjain keresztül újra megszeretik a botanikát. *Gombocz Endre.*

Diyald Kornél: Magyar művészet-történet. Mint minden történetírásnak, úgy a művésztörténetírásnak is első lépése, első feltétele a tárgyaül választott anyagnak minél teljesebb feltárása és összegyűjtése. Ennek a tárgyilagos, adatgyűjtő munkának időszerűségén és elsőrendű fontosságán nem változtat az a körülmény, hogy a művészet-tudományi irodalomban jelenleg két olyan irányzat játszik vezető szerepet, melyek egymás között végtelen elvi ellentétben állnak ugyan, mindazonáltal abban megegyeznek, hogy figyelmük és törekvésük elsősorban nem újabb emléktanyag felkutatására, hanem a már meglévő ismereteknek világnézeti alapokon való rendszerezésére irányul. A stílustörténeti és szellem-történeti irányok mellett, ezek szintetikus munkásságával párhuzamosan, mint új anyagot szállító, megbízható ténybeli alapokat teremtő, történeti kapcsolatokat megvilágító, kiegészítő és ellenőrző tevékenységnek kell haladnia a műemlékek és az írott források kiadásának. Minden hozzáférhető műemléknek szigorú objektív leírása, meghatározása és reprodukálása s a rávonatközött írott forrásoknak rendszeres felkutatása és közzététele hozza létre a nagy műemlék-topográfiákat, melyek híven adnak számot arról, hogy egy-egy ország és nép milyen és mennyi műemléket mondhat magáénak. Az újkori irodalomban az ilyen műemlék-topográfiák őseit az olasz városok leírásaiban, a XVI. század óta számszámra megjelent guidákban kell látnunk, míg a modern tudományosság igényeinek a németek nagy, sorozatos publikációi felelnek meg leginkább. Hogy az utóbbiak közül csak néhány fontosabbat említsünk, a mult század hetvenes éveit óta gyors egymásutánban jelentek meg az elzász-lotharingiai, hesseni, badeni, német-sziléziai, türingiai, szársországi, württembergi, rajna-vidéki, csehországi, hannoveri és bajorországi műemlék-topográfiák. Végül valamennyinek előnyeit egyesíti az 1907 óta megjelenő Österreichische Kunsttopographie, mely 1926-ban tizenkilencedik hatalmas kötetét jelentette meg. Mindezekkel szemben mi maig sem tudjuk egész terjedelmében áttekinteni: mi az, amink van? Azokból a

